

цінностей, в котрій позитивна і ствердна загальна ідея переваги природного над будь-якою односторонністю є формою вираження народного світосприймання без аскетичних догм.

Буржуазний світ США вияскравлюється через аномалії, гумор тут спрямований проти норми жадливого викривлення і гіпертрофії виродження людського. Тим-то й пояснюється незвичайний інтерес до пересічної людини "феномена" "старшого куди пошлють". За допомогою гіпербол, гротеску увиразнюється аномальність стосунків людини і буржуазного суспільства.

В зображенні сучасної Америки Гуцало відштовхується від засад просвітительського гротеску, не дарма згадується й головний його представник – Дж. Свіфт. Гротеск у зображенні США – це й спроба апелювати до розуму, унаочнити протиприродність і антилюдянність антигуманних сучасного світу відносин.

Було б необ'єктивно не завважити в трилогії Є. Гуцала надмірного захоплення автора експериментуванням, коли ці прийоми починають драгувати й набувають антиестетичного відтінку. Зокрема, у третій частині – "Параді планет" – чимало випадків "педальювання" прийомів гротеску (натуралістичне оживлення сільськогосподарських машин, балет і шефи-"академіки" на фермі, надерудиція Хоми), що переходить у відверто бурлескне нагнітання щонайкарколомніших трюків.

Та все ж визначальною рисою трилогії є романтичний за своєю природою гротеск, використаний як адекватна форма вираження народного світосприймання.

Література

1. Гуцало Є.П. Ментальність орди: статті.- К.: Просвіта, 1996. – 176с.
2. Гуцало Є.П. Приватне життя феномена. Парад планет. – К.: Рад.п-к. 1984. – С.479
3. Гуцало Є.П. Портрет //УМІЛШ. – 1989. – №2. – С.11-15.
4. Жартівливі пісні. Збірник. – К.: Дніпро, 1971. – 176 с.
5. Олійник С. Гуморески. – К.: Рад. п-к. – 1982. – С. 100.

*Тетяна Бідованець
наук. керівник – проф. М. П. Ткачук*

ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ ПОЕМИ І. ДРАЧА "НІЖ У СОНЦІ"

На межі 1958-1961 років в українській літературі проходили ресталінізації, пов'язані з так званою "хрущовською відлигою". Саме в цей час в поезію разом з Ліною Костенко прийшов цілий гурт "новобранців" – поетів. (В. Симоненко, М. Вінграновський, Б. Олійник, І. Драч та ін.) Це були шістдесятники.

Художня дискурсивна практика "новобранців" позначена духом оновлення, що був за маніфестований уже в творчості Ліни Костенко, тільки у молодших митців він набув виразної експресії, модерністського дерзновення і експериментів.

Саме до таких "новобранців" і належить І. Драч – один із найвидатніших митців нашого часу.

Рідко хто з поетів так неповторно входить у літературу, як І. Драч: поет не видав ще жодної збірки, а його лірика набрала гучного резонансу. Такою сенсацією була його поема "Ніж у сонці", що з'явилася 18 липня 1961 року в київській "Літературній газеті". Офіційні критики оголосили поему складною, назвали манірною, а прагнення поета до оригінальності, стильову манеру – нескромністю, антипоетичними вправами. Посипалися звинувачення в деструктивній естетиці, в тому, що "все це вже було", що автор "Ножа в сонці" наслідує футуристів, що він – "поет для поетів", елітарний штукар, який воскрешає мертві й забуті в 20-х роках прийоми формалізму. До речі, якщо й воскрешав Іван Драч щось із набутого і призабутого в 20-х роках, то це – революційний підхід поезій молодого П. Тичини та інтелектуально – світовий розмах поезій молодого М. Бажана.

Драч руйнує соцреалістичну систему образності, побудовану на фальшивій засаді, що належить до колективного вжитку всіх поетів, і на спрощені до загальнозрозумілості (пишеться, мовляв, для народу), сам виходячи з протилежної та єдино сприйнятої засади – неповторності образу. Цим він найбільш вирізняється серед усіх шістдесятників. У нього раз-по-раз такий образ, який, справді, виражає вишуканість: "лаконічність штиблет", "оранжеве шептання", "хрустить повітря вафлями сипкими", "збираю я в долоні сині тіні", "жовта розлука" тощо.

Отже, вже на початку свого творчого шляху Іван Драч виступає як поет сучасної теми, сучасного світосприйняття, сучасної поетичної мови. Все це аспекти одного більш широкого

поняття – поетичного світу Драча, де проблематика і поетика перебувають у нерозривній єдності.

"Спрага людяності", проголошена І. Драчем у поемі "Ніж у сонці" як поетичне кредо, впливала зі самої атмосфери того часу і виражала процес гуманізації у всіх сферах суспільного життя, зростання громадянської активності людей.

Естетичний зміст і художня структура поеми "Ніж у сонці" визначається передусім характером переживання історичної епохи, конкретними фактами і обставинами буття народу.

Естетичні, ідейно-філософські пошуки молодого поета вилились у систему образів, надзвичайно розмаїтих, рухливих і водночас константних. Це образи Сонця, України, Дніпра, образи-архетипи української ментальності Сковороди, Залізняка, Шевченка як символи вічного бунтарства, духовної незалежності, волелюбства, протесту проти напасників України.

Сюжетна основа поеми проста й прозора. Ліричний герой твору, одержавши земне благословення, полетів у космос рятувати Сонце від підступного ножа Мефістофеля. Цей "вічний чорт" у модерному костюмі заповзівся також влити в серце героя отруту зневіри, відібрати в нього історичну пам'ять. Але герой, ідучи на подвиг, бере з собою все земне, готовий переможцем умерти "на золотім щиті" врятованого ним Сонця.

Конфлікт "сонячного" гуманістичного, творчого і руйнівного, "мефістофельського" начал становить основний стрижень цього твору, саме тут сходяться точки перетину символічно-узагальненого і життєво-конкретного начал, що, з одного боку, роблять сонце втіленням моральних категорій краси, правди, самопожертви заради великої мети, а з другого – підносять явища реальні ("Божевільна, Врубель і мед", "Похорон голови колгоспу") до філософського узагальнення, де рівна символу. Саме від поєднання предметної реальності і символіки народжувалась своєрідна образність, яка була сприйнята як новаторське явище в літературі.

Надзвичайно незвичним, своєрідним є жанр твору "феєрична трагедія". Так, саме "феєрична трагедія", адже у творі знаходимо безліч трагічних нот: загроза атомної війни – "ніж у сонці". Найбільш трагічної ногою є трагедія українців ХХ століття: репресії, голодомор 1933 року. І. Драч сміливо йшов на зближення з правдою життя, не припудреного риторикою тодішніх комуністичних гасел, прагне проникнути в історичні, соціальні, морально-етичні площини епохи, хотів збагнути трагедію українського народу у ХХ столітті.

Поема побудована за фаустівським зразком: чорт, прагнучи зневіри ліричного героя поеми, звичайно ж показує від'ємні аспекти тодішнього життя, які змальовано в поетиці феєрії. Проте ліричний герой, всупереч усім старанням чорта, не тільки не здається, а й перемагає його. Отже, сила цієї поеми в тому, що її трагічність оптимістична в самій своїй основі.

Феєричність виявляється виразним структуровим жанровим началом, зіставленням природного і людського, використанням міфічних, фольклорних образів. Феєричною певною мірою постає і сама назва твору "Ніж у сонці".

"Ніж у сонці" – феєрична трагедія, волення про небезпеку, що загрожує людству з боку темних сил життя. У ній знаходимо розсип чудесних поетичних відкриттів, новаторство Драча, яке полягає не у відриві від традицій, навіть принципів поетики його попередників, а в збагаченні, оновленні цих традицій, зануренням у нову реальність світу, в прагненні естетично освоїти її прикмети, ввести їх в саму молекулу метафори.

Література

1. Драч І.Ф. Вибрані твори: В 2т. Т.1.: Поезії/ Передм. Л.Новиченка. – К.: Дніпро, 1986.
2. Драч І.Ф. Вірші та поеми / Авт. Передм. І.М. Дзюба. – К.: Дніпро, 1991.
3. Драч І.Ф. Храм сонця: Поезії. – К.: Рад. письмен., 1988.
4. Ільницький М.М.Іван Драч: Нарис творчості. – К.: Рад. письмен., 1986
5. Ткачук М.П.Українські коні над Парижем/ Інтерпретації: Літературно-критичні статті, творчі портрети українських поетів ХХ ст. – Т.,1999.
6. Ткачук М.П. Іван Драч //Українська мова і література. – 2001. – 15(223) квітень.

*Наталія Бриндас
наук. керівник – доц. С.Л. Лісняк*

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ МОЛИТОВНИХ ТЕКСТІВ

Молитва є сокровеним виявом релігійного духу. Будучи фундаментальною складовою всякого ритуально-культового дійства, вона осмислюється як апеляція людської душі до Бога.

За одним із визначень релігієзнавчого словника дізнаємось, що молитва, невід'ємна частина релігійного культу в ісламі, буддизмі, християнстві тощо – це канонізований текст